

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

TÉZISFÜZET

Füleki Réka:

**Az emlékezés, a szimbólumok és a protokoll szerepének vizsgálata
a nemzeti és katonai identitás formálódásának tükrében**

című doktori (PhD) értekezéshez

Témavezető:
Dr. Szelei Ildikó ny. alezredes

Témavezető:
Dr. Kanyó Mária

Budapest, 2025

TARTALOMJEGYZÉK

A témaválasztás aktualitása és indoklása.....	3
A tudományos probléma megfogalmazása	5
Kutatási célok.....	5
Kutatási kérdések	6
Hipotézisek	6
Módszertan	8
Az értekezés összegzése	10
A hipotézisek vizsgálatának eredménye	12
Új tudományos eredmények.....	16
Ajánlások – A kutatás eredményeinek felhasználhatósága – Új kutatási irányok.....	18
A szerző témához köthető publikációi	21
A szerző szakmai életrajza	22

A témaválasztás aktualitása és indoklása

Az elmúlt évek során a közéleti diskurzusban, valamint a különböző tömegkommunikációs csatornákon egyre gyakrabban találkozhattunk azzal a megállapítással, miszerint a Magyar Honvédség mára egy modern, ütőképese, korszerű fegyverzettel ellátott és kiválóan kiképzett, 21. századi haderővé vált. A védelmi szektor fejlődése nem csupán a haditechnikai fejlesztésekben és új harcjárművek beszerzésében érhető tetten, hanem a hazai hadiipar jelentős fellendülésében is. Ezzel párhuzamosan fokozott hangsúlyt kapott a toborzás, az állomány létszámának növelése, valamint a Magyar Honvédség és a civil társadalom közötti kapcsolatok erősítése. E célkitűzések megvalósítása érdekében számos társadalmi és kulturális fejlesztés is végbement, különös tekintettel a magyar katonai hagyományok és tradíciók megőrzésére.

A rendszerváltozást követő időszakban a magyar társadalomban egyfajta elmozdulás figyelhető meg a katonai jelenlét civil érzékelése tekintetében: a katonai egyenruhát és a honvédségi szerepvállalást leginkább csak kiemelt állami és nemzeti ünnepek alkalmával lehetett megtapasztalni. Ennek következtében a katonaság – mint intézmény és mint hivatás – részben kiszorult a társadalmi látókörből, ami a civil lakosság és a honvédség közötti kötődés meggyengüléséhez vezetett.

Jelen értekezés célja a Magyar Honvédség és a társadalom közötti kapcsolat újraértelmezése, valamint a katonai identitás megerősítésének vizsgálata. A kutatás három alapvető koncepcionális pillérre épül: a kollektív emlékezetre, a nemzeti és katonai szimbólumokra, valamint a katonai protokollra. Célom bemutatni, hogyan járulnak hozzá ezek az elemek egyenként és egymással kölcsönhatásban a Magyar Honvédség belső kohéziójának erősítéséhez, valamint a civil társadalommal való szorosabb, érzelmileg is megalapozott együttműködés kialakításához.

Magyarországon ezek a tényezők – a kollektív emlékezet, a nemzeti és katonai szimbólumrendszer, valamint a katonai protokoll – aktuális és meghatározó jelentőséggel bírnak a nemzeti identitás, az önkép és a történeti tudat formálásában. A történelmi megemlékezések és emlékvfordulók olyan intézményesített kereteket biztosítanak, amelyek lehetőséget nyújtanak a nemzeti egységet kifejező, szimbolikus jelentőségű eszközök irányított és tudatos megjelenítésére. A magyar történelem rendkívül gazdag – ám gyakran tragikus és konfliktusokkal terhelt – múltjának köszönhetően a történeti emlékezet gyakran a nemzeti traumák és töréspontok narratívájára épül. Ez jól nyomon követhető többek között Földesi György *Ívek és töréspontok* című munkájában, vagy *A mi 20. századunk* című kiadványban,

amely Gyáni Gábor, Pritz Pál, Romsics Ignác, Szarka László és Tomka Béla történészek közös szerkesztésében jelent meg. E művek azt az összefüggést tárják fel, hogy a magyar kollektív identitás meghatározó elemei a történelmi traumákban és generációkon átívelő megrázkódtatásokban gyökereznek.

Az értekezés tehát nem csupán a Magyar Honvédség és a társadalom közötti kapcsolatot kívánja új megvilágításba helyezni, hanem rávilágít arra is, hogy a katonai identitás, a nemzeti emlékezet és a protokolláris gyakorlatok hogyan válhatnak a társadalmi kohézió és a nemzeti önazonosság kulcsfontosságú eszközeivé a 21. századi Magyarországon.

A Magyar Honvédség sokrétű szerepvállalásáról, jelentőségéről, valamint pozitív imázsképeinek kialakítása céljából megjelent Magyar Honvédség Brandbook bevezetésében a szerző rámutat az értekezésben vizsgált egyes pontokra, összefüggésekre, valamint a feltett kutatási kérdések létjogosultságát is alátámasztja alábbi kijelentésével:

A hazai kutatások azt mutatják, hogy a társadalom nem mindig ismeri jól a Magyar Honvédség tevékenységét és képességeit. Talán néha félre is értelmezi. Ezért fontos egy erős és egységes brand felépítése. Ha nem mi mondjuk el a saját történetünket, mások mondják el helyettünk. Nekünk kell kapcsolatba lépnünk a közel tízmillió állampolgárral, akiknek a biztonságára felelünk, és azzal a több millió emberrel, aki szövetségi elköteleződésből támogathat bennünket. A Magyar Honvédség brandje ismertebbé teszi a hazának ezen speciális szolgálatát, egyedi szervezetét és megkönnyíti az emberek számára, hogy megértsék, kik vagyunk, mik a céljaink és mit csinálunk (MH Brandbook 2023:7.).

A katonai protokoll (ünnepélyes lobogófelvonás, katonai tiszteletadás, díszegyenruha viselete) a Magyar Honvédség egyik feladatköre, amely a szervezeti kohézió és a társadalmi vizibilitás egyik eszköze, amely a kollektív és kulturális emlékezet révén kommunikál. A katonai protokoll és katonai ceremóniák bevonásával megrendezett alkalmakkor a múlt fájdalmainak felidézése mellett az esemény lehetőséget biztosít a meghatározó történelmi alakok érdemeinek kiemelésére és méltatására, ez által a nemzedékek óta hordozott traumák ha egy kicsit is de háttérbe szorulnak, s helyükbe lép a nemzeti egység, a nemzeti identitás és a hazaszeretet pozitív megszilárdulásának esélye. Az ilyen események nem csak a fegyveres testületek számára fontosak, hanem a társadalom széles rétegeit is érintik. Ezen alkalmak során az embereknek lehetősége nyílik jobban, közelebbről megismerni a fegyveres erők tevékenységét és elősegítik a nemzeti büszkeség érzetének erősödését, valamint az állampolgárok szervezetbe vetett bizalmának elmélyülését.

A tudományos probléma megfogalmazása

A fent leírtak alapján, a Magyar Honvédség és a civil társadalom közelítésére alapvetőleg kettő eszköz áll rendelkezésre, attól függően ki a célközönség, milyen korú, nemű, valamint milyen irányú az érdeklődése a hadsereg iránt. Az első eszközként a hadiipart nevezem meg, amely nyilvánvalóan sokkal nagyobb tömegek érdeklődését fogja meg, mivel látványosabb, érdekesebb mind a fiatalok számára, mind pedig az idősebb korosztálynak.

A kutatás szempontjából meghatározó a második, komplexebb ismeretet és érdeklődést igénylő eszköz, amely a kollektív emlékezet, a nemzeti-és katonai szimbólumok, és a katonai protokoll hármas együtt állása. A kutatás elméleti keretének meghatározásához Jan Assmann kollektív emlékezetéről alkotott koncepcióját követem, a szimbolika értelmezéséhez Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor munkásságát hívom segítségül, míg a katonai protokoll beemeléséhez saját megfigyeléseim mellett Hossó Nikoletta kutatásait veszem alapul. A kutatás során a téma magyarországi vizsgálata mellett nemzetközi kitekintés céljából röviden elemzem az Olasz Köztársaság katonai protokolláris szerepvállalását a nemzetközi ünnepek alkalmával. A kitekintés célja röviden vázolni mely elemekben mutat a két ország eltérést, és mik azok a gyakorlatok, amelyek közösek, ezáltal felvetve a gondolatot, hogy általános eljárás lehet minden, vagy a legtöbb hasonló gyökerű nemzetnél.

Kutatási célok

Az értekezés fő kutatási célkitűzései az alábbiakban kerülnek összefoglalásra:

Cél 1: A kutatás célja az intézmények szerepének vizsgálata a tradíciók ápolásában, továbbadásában.

Cél 2: Annak vizsgálata, hogy a nemzeti és katonai szimbólumok hogyan befolyásolják a közösségek történelmi tudatosságát és érzelmi kötődését a múlt iránt.

Cél 3: A kollektív emlékezet szerepének feltárása a nemzeti identitás és összetartozás erősítésében, különös tekintettel a nemzeti és katonai szimbólumok használatára.

Cél 4: Az emlékezési gyakorlatok (pl. ünnepek, koszorúzások, katonai felvonulások) társadalmi szerepének vizsgálata a közösségi identitás és a múlt feldolgozásának kontextusában.

Cél 5: Megérteni, hogyan járul hozzá a Magyar Honvédség történelmi és modern szerepe a nemzeti büszkeséghez és a kollektív identitás erősítéséhez a különböző társadalmi rétegek és generációk között.

A fent meghatározott célok bizonyításán túl az értekezés az alábbi további kutatási célokra kíván választ adni:

- A megemlékezések jellegét a vizsgált ország történelme, az abból fakadó nemzeti identitás és felfogás nagyban befolyásolja, meghatározza.
- Az Olasz Köztársaság nemzeti ünnepeinek bemutatása, a katonai protokolláris szerepvállalásának ismertetése.

Kutatási kérdések

A meghatározott kutatási célok alapján a következő kutatási kérdéseket fogalmazom meg:

Kérdés 1: Milyen intézmények és eszközök járulnak hozzá a kollektív emlékezet létrehozásához?

Kérdés 2: Hogyan befolyásolja a katonai protokoll az emlékezés rítusainak méltóságteljes végrehajtását és a közösség történelmi tudatát?

Kérdés 3: Hogyan hat az állami ünnepekhez kapcsolódó katonai ceremónia a társadalmi kohézióra és a kollektív emlékezet fenntartására?

Kérdés 4: Miként járul hozzá a kollektív emlékezet és a hozzá kapcsolódó szimbólumok a nemzeti identitás erősítéséhez a modern társadalmakban?

Kérdés 5: Milyen konkrét szerepe van a Magyar Honvédségnek a nemzeti identitás formálásában, különösen a fiatal generációk körében?

Hipotézisek

A megfogalmazott tudományos problémák, a kutatás célja és a kutatási kérdések alapján öt hipotézist fogalmazok meg.

Az első hipotézis: A kollektív emlékezet – vagyis egy közösség közös múltjának emlékképei és narratívái – kialakulása és fenntartása nem egy véletlenszerű, spontán folyamat, hanem a közösségek tudatos tevékenységének eredménye. A közösségek rendszeresen ismételt ceremóniák, rituálék, ünnepek és szimbolikus elemek (zászlók, szobrok, emlékbeszédek, zenék, öltözetek), cselekedetek révén tartják életben a közös múlt emlékeit. Ezek az ismétlődő

események nemcsak az emlékezés aktusát és az emlékek frissítését szolgálják, hanem közösen megélt érzelmi élményeket is generálnak, amelyek mélyítik a közösségi összetartozás érzését, tehát közösségi identitás megerősítésének, a közös értékek újraértelmezésének és a hagyományok átörökítésének is kiemelt eszközei. A tudatos emlékezetápolás így biztosítja, hogy a közösség tagjai azonosulni tudjanak a közös múlttal, és ennek szellemében alakítsák saját közösségi jövőképüket is.

Hipotézis 1: Feltételezésem szerint a kollektív emlékezet nem spontán módon formálódik, hanem a közösség által tudatosan fenntartott ceremóniák, rituálék és szimbólumok rendszeres aktualizálása révén járul hozzá a közösségi identitás megerősítéséhez, továbbá a hagyományok megőrzéséhez és a következő generációk számára történő átörökítéséhez.

A második hipotézis: A kollektív emlékezetben megjelenő nemzeti és katonai szimbólumok – úgymint a zászló, himnusz, tér vagy emlékművek – meghatározó szerepet játszanak az eseményen résztvevő közösség identitásának és összetartozás-érzésének erősítésében. Ezek a szimbólumok generációkon áthagyományozott közös jelentéseket és érzelmi kötődéseket hordoznak, amelyek a közösség tagjait múltbéli események felidézésére sarkallják. A katonai jelképek az erő, az összefogás és a védelem fontosságát hivatottak reprezentálni. Ennek alapján az első hipotézisemben az alábbi feltételezésre jutok:

Hipotézis 2: A kollektív emlékezetben szereplő nemzeti és katonai szimbólumok jelenléte és használata erősíti a közösség tagjainak identitástudatát és nemzeti összetartozás-érzését.

A harmadik hipotézis: A katonai protokoll kötött előírások által szabályozott ceremóniái, mint a díszszemlék, államfői fogadások, koszorúzások, különleges érzelmi hatást váltanak ki az eseményen résztvevőkből, ezzel is fokozva annak jelentőségét. A ceremóniák formális rendje és szimbolikája a tiszteletadás és a méltóság érzését közvetíti, s mindeközben erősíti a közösség kapcsolatát a történelmi múlttal. A második hipotézisemet a következőképpen fogalmazom meg:

Hipotézis 3: A katonai protokoll szabályozott ceremóniái növelik az emlékezési események érzelmi hatását, ezáltal mélyítik a közösség kapcsolatát a történelmi múltjával.

A negyedik hipotézis: Az állami ünnepek katonai ceremóniái fontos szerepet játszanak a Magyar Honvédség iránti tisztelet növelésében, mivel a ceremónia elemei és a megjelenített szimbólumok a hazaszeretetet és a történelmi örökséget jelenítik meg. Fontos, hogy a különböző korosztályok számára megfelelő módon közvetítsék a tisztelet és a hazaszeretet értékeit, így biztosítva a társadalom egységét és a Honvédség melletti elköteleződést. A leírtak alapján a harmadik hipotézis a következő:

Hipotézis 4: Az állami ünnepek katonai ceremóniái növelik a társadalom Honvédség iránti tiszteletét, ugyanakkor ezek hatása korosztályonként eltérő lehet.

Az ötödik hipotézis: A kollektív emlékezet és a nemzeti identitás hosszú távú fenntartásában a fiatal generációk honvédelmi nevelése fontos eszköz. A fiatalok a honvédelmi és katonai ismeretek elsajátítása mellett segítséget kapnak a történelmi múlt megértésében, annak jelentőségéről, s ez által a hazaszeretet és a felelősségvállalás érzése is erősödik bennük. Továbbá megtanulják a közösségi összetartozás és a nemzeti szimbólumok tiszteletét. A negyedik hipotézisem a következő:

Hipotézis 5: Az ifjúság honvédelmi nevelése hatékony eszköz a kollektív emlékezet és a nemzeti identitás hosszú távú fenntartásában.

Módszertan

A kutatás célját figyelembe véve a szakirodalom tanulmányozását követően részletes kutatási terv készült, amelynek alapján meghatároztam a kutatási problémát, a kutatás céljait, a kutatási kérdéseket, valamint a hipotéziseket. A kutatás célja, hogy feltárja, miként jelenik meg a kollektív és kulturális emlékezet a magyar katonai protokollban, különös tekintettel az állami és katonai ünnepségekre, valamint a nemzeti és katonai identitásformáló szimbólumok értelmezésére. A kutatás következő szakaszában meghatároztam a kutatás alapjául szolgáló fogalmakat (emlékezet, szimbólum, protokoll), valamint izoláltam a további specifikus fogalmakat: kollektív emlékezet, kulturális emlékezet, magyarság-szimbólum, tárgyszimbolika, térszimbolika, hagyomány, katonai protokoll.

Kategória	Fogalom	Rövid meghatározás
Alapfogalmak	Emlékezet	Az egyének és közösségek múltbeli élményekre való visszaemlékezése.
	Szimbólum	Jelképes jelentéssel bíró forma, tárgy vagy cselekedet.
	Protokoll	Szabályozott viselkedési forma hivatalos eseményeken.
Specifikus fogalmak	Kollektív emlékezet	Egy közösség közösen megőrzött és átadott múltképe.
	Kulturális emlékezet	A kulturálisan közvetített emlékek rendszere, pl. rítusok, emlékművek.
	Magyarság-szimbólum	A magyar identitást és nemzeti összetartozást jelképező elem.
	Tárgyszimbolika	Tárgyak szimbolikus jelentése, különösen rituális vagy nemzeti kontextusban.
	Térszimbolika	Helyek, terek szimbolikus értelmezése egy adott kultúrában.
	Hagyomány	Öröklött szokások, értékek és rítusok összessége.
	Katonai protokoll	A hadsereg hivatalos viselkedési szabályai ünnepi és formális eseményeken.

1. táblázat: A kutatás fogalmainak áttekintése (Forrás: saját szerkesztés)

A kutatás kvalitatív, leíró-értelmező megközelítésen alapul, és szekunder forrásokra, valamint esettanulmány-alapú tartalomelemzésre épült. A dokumentumelemzés célja a hivatalos narratívák, azok történeti kontinuitása és változásainak feltérképezése volt. A kutatás kvalitatív jellege miatt nem törekedett reprezentativitásra vagy kvantitatív általánosíthatóságra. Az elemzés elkerülte az aktuálpolitikai értelmezéseket. A szimbolikus és protokolláris elemek társadalmi és kulturális funkcióit értelmezte, nem minősítette azokat.

Módszer	Leírás	Funkció
Dokumentumelemzés	Jogszabályok, ünnepi forgatókönyvek, katonai szabályzatok elemzése	Történeti és hivatalos narratívák feltérképezése
Tartalomelemzés	Szimbólumok, rituálék, beszédek, képi elemek értelmezése	A nemzeti-katonai reprezentáció jelentéseinek feltárása
Esettanulmány	Augusztus 20. és tisztavetés ceremóniája	Konkrét példán keresztüli mélyelemzés

Módszer	Leírás	Funkció
Interdiszciplináris elméleti keret	Kulturális emlékezet, identitáselmélet, reprezentáció	Elméleti háttérrel biztosít a szimbolikus gyakorlatok értelmezéséhez

2. táblázat: A kutatás során alkalmazott módszerek (Forrás: saját szerkesztés)

A kutatás során magyar, angol és olasz nyelvű szakirodalom, valamint hivatalos dokumentumok és protokolláris anyagok kerültek feldolgozásra. A nemzetközi (különösen angolszász és olasz) források lehetőséget nyújtottak a magyar emlékezetpolitikai és protokolláris gyakorlatok szélesebb, összehasonlító kulturális és szemiotikai kontextusba helyezésére, összehasonlítva az Olasz Köztársaságban alkalmazott gyakorlatokkal, tapasztalatokkal.

Az értekezés összegzése

A magyar kollektív és kulturális identitás az emlékezés, a szimbólumok és a (katonai) protokoll együttes, egyidejű megjelenésével formálja és erősíti a nemzeti és katonai identitást. A témát szociológiai, hadtudományi, nemzetközi kapcsolatot érintő kutatásokkal vizsgáltam, a kutatási probléma szemléletes értelmezése céljából meghatározó nemzeti és katonai ceremóniákat emeltem ki esettanulmány elvégzésére.

Az értekezésben négy kutatási kérdés került meghatározásra, amely összhangban van a kutatás céljával és a felalított hipotézisekkel, amelyek a *bevezetésben* kerültek részletes bemutatásra. Ebben a fejezetben továbbá ismertettem a kutatás során, a témához felhasznált szakirodalmat, valamint az értekezés felépítését.

A *második fejezetben* a kutatás módszereit ismertetem, amely tartalmazza a kutatás során megvizsgált és értelmezett jogszabályokat, rendeleteket, az argumentum három alapfogalmát vizsgáló legfontosabb szakirodalmak feldolgozását és a kötődési pontok feltárását. Továbbá olyan online napilapok és film híradók archívumainak felkutatását is ismertettem, amelyek főként az ötödik fejezet vizsgálata során bizonyultak hasznosnak.

A *harmadik fejezet* ismerteti a kutatás alapjául szolgáló alapfogalmakat, tudományos háttérüket, ezzel bemutatva az értekezés elméleti keretét, amely három egységből tevődik össze. A fejezet részletesen ismerteti az (1) emlékezet fogalmát, kisebb egységekre bontva, izoláltan vizsgálja az egyéni-, kollektív- és kulturális emlékezet fogalmait. Ezt követően megvizsgálja a

(2) szimbólumok és jelképek egységét, majd részletesen kifejti a magyarság-, tárgy- és térszimbolika fogalmait. A fejezet utolsó egysége a (3) protokoll fogalmát bontja ki, részletesen ismertetve a katonai protokoll elemeit és szerepét.

A *negyedik fejezet* nemzetközi kitekintés, amely az Olasz Köztársaság nemzeti és katonai identitását vizsgálja a nemzeti ünnepek alkalmával. A fejezet négy fő részből áll; (1) történelmi áttekintés, (2) a fegyveres erők bemutatása katonai protokoll fókusszal, (3) a katonai (felső)oktatás ismertetése, (4) a Festa della Repubblica nemzeti ünnep részletes tanulmányozása. A fejezet összességében rávilágít arra, hogy az olasz nemzeti és katonai identitás, valamint a kollektív emlékezet szorosan összefügg az ország modernkori történelmével, különösen a 19. századi államalapítási folyamattal (Risorgimento) és az azt követő politikai-társadalmi átalakulásokkal. A nemzeti identitás egyik alapkövét az egységes szimbólumrendszer – zászló, himnusz, címer – valamint az olasz nyelv és kultúra közvetítő szerepe képezi. A katonai identitás a fegyveres erők történetének és hagyományainak továbbörökítésében, valamint az állami reprezentációban jelenik meg, amelyhez a haderő nemzetközi szerepvállalása is hozzájárul. A kollektív emlékezet formálásában meghatározó szerepet játszanak a nemzeti ünnepek és emléknapok, melyek a múlt traumáit és győzelmeit narratív keretbe helyezik, erősítve az állampolgári összetartozás tudatát. Az emlékezhelyek – például az Ismeretlen Katona sírja – szimbolikus funkciójuk révén nemcsak a múlt tiszteletét közvetítik, hanem a nemzeti és katonai identitás kontinuos újratermelésének eszközei is.

Az *ötödik fejezetben* részletesen megvizsgáltam a Magyarország helyzetét a 20. században, a nemzeti identitás és gondolkodás fejlődése során nagy hatással levő politikai korszakokat. A fejezetet ennek megfelelően öt egységre bontottam – (1) dualizmus, (2) Horthy-korszak, (3) Rákosi-korszak, (4) Kádár-korszak, (5) rendszerváltás –, röviden ismertettem a történelmi háttérrel, az uralkodó politikai ideológiát és hatásait a nemzeti identitás formálódására, amelyet az augusztus 20-ai ünnepség részletes ismertetésével szemléltettem. A nemzeti és katonai identitás, valamint a kollektív emlékezet alakulása kapcsán megállapítottam, hogy szorosan összefüggenek az állami ceremóniák és ünnepek értelmezésével. Az augusztus 20-ai ünnep és a tisztavatás példája jól mutatja, miként hasznosította az államhatalom az emlékezetpolitikát identitásképző eszközként. A különböző politikai korszakok saját ideológiai céljaiknak megfelelően formálták a történelmi múlt értelmezését: míg a dualizmus és a Horthy-korszak a nemzeti hagyományokra épített, addig a kommunista diktatúrák új narratívákat hoztak létre. A rendszerváltást követően pedig a hagyományok újrafelfedezése és a történelmi kontinuitás helyreállítása vált hangsúlyossá.

A hatodik fejezet a nemzeti és katonai identitást vizsgálta a 21. században, továbbra is az augusztus 20-ai ünnepségsorozat elemei képezték a vizsgálat alapját. Az erre vonatkozó kutatást három részre osztottam; ismertettem (1) állami ünnepünk, augusztus 20. szimbolikáját és társadalmi jelentőségét, a következő egységben (2) a Ludovika Akadémia jelentőségét vizsgáltam meg a katonai szocializáció és identitásfejlődés szempontjából. A harmadik részben pedig (3) a 32. Testőrezred történelmi-, társadalmi- és katonai szerepvállalását elemeztem a katonai- és nemzeti értékek megőrzését helyezve az elemzés középpontjába. A fejezet feldolgozása során az alábbi következtetéseket vontam le: a nemzeti és katonai identitás, valamint a kollektív emlékezet szorosan összefonódik az állami szertartások és szimbólumok révén, amelyek a történelmi hagyományok újraértelmezésével formálják a közösségi önazonosságot. Az augusztus 20-ai ünnepség és a katonai tisztavatás e folyamat kiemelt színterei, ahol a kulturális emlékezet intézményesült rituálékon keresztül aktualizálódik. A nemzeti szimbólumok – mint a zászló, az egyenruha vagy az eskü – nemcsak emlékeztetnek a múltra, hanem az állami lét folytonosságát és a nemzethez való tartozás tudatát is megerősítik, így aktív identitásképző szerepet töltenek be.

A hipotézisek vizsgálatának eredménye

Az értekezés a kutatás céljával, a kutatási kérdésekkel összhangban öt hipotézist fogalmazott meg. A következőkben a hipotézisek teljesülését mutatom be.

Az első hipotézis:

Hipotézis 1: Feltételezésem szerint a kollektív emlékezet nem spontán módon formálódik, hanem a közösség által tudatosan fenntartott ceremóniák, rituálék és szimbólumok rendszeres aktualizálása révén járul hozzá a közösségi identitás megerősítéséhez, továbbá a hagyományok megőrzéséhez és a következő generációk számára történő átörökítéséhez.

Az elvégzett kutatás alapján *megállapítom*, hogy a kollektív emlékezet szervezett, intézményesített folyamat, amely tudatosan fenntartott szimbolikus cselekvéseken keresztül szolgálja a közösségi identitás megszilárdítását és a hagyományok generációkon átívelő továbbörökítését. A 6. fejezet több alfejezetében is alátámasztást nyert, hogy a nemzeti ünnepek (pl. augusztus 20., március 15., október 23.) és az ezekhez kapcsolódó katonai ceremóniák – mint a lobogófelvonás (6.7.3), a tisztavatás és a tiszti eskü (6.7.4), valamint a történelmi zászlósor alkalmazása (6.7.5.2) – kulcsszerepet játszanak a közösségi identitás fenntartásában. Ezek a

szimbolikus események nemcsak a történelmi múlt aktualizálását szolgálják, hanem a nemzeti összetartozás és a hivatás iránti elköteleződés érzelmi megerősítését is elősegítik. A vizsgálat feltárta, hogy a kollektív emlékezet közvetítése az állami ünnepek és katonai hagyományok révén történik, ahol a nemzeti szimbólumok (zászló, himnusz, címer), a szakrális térhasználat (pl. Kossuth tér, Szent István Bazilika környéke) és az ünnepi narratívák tudatos alkalmazása a közös kulturális tudat formálását célozza. A rendszerváltás utáni átalakulások (6.1 és 6.1.1) szintén igazolják, hogy a kollektív emlékezet alakulása nem véletlenszerű, hanem a politikai, társadalmi változások hatására újraértelmezett ceremóniák és emlékezeti gyakorlatok révén történik, amelyeket az állami emlékezetpolitika aktívan formált. Az augusztus 20-ai ünnepség és a tisztavatás szimbolikus szerkezete a múlt reprezentációjának és az állami legitimáció fenntartásának eszköze. A fentiekkel igazoltam az egyes hipotézisem.

A második hipotézis:

Hipotézis 2: A kollektív emlékezetben szereplő nemzeti és katonai szimbólumok jelenléte és használata erősíti a közösség tagjainak identitástudatát és nemzeti összetartozás-érzését.

A kutatás alapján *igazolom*, hogy a nemzeti és katonai szimbólumok kulcsszerepet játszanak a nemzeti identitás és a hovatartozás érzésének erősítésében, mivel összekötik az embereket a közös értékekkel, történelemmel és hagyományokkal (6.5). Ezek a szimbólumok, amelyek mélyen beágyazódnak a mindennapi életbe, elősegítik a társadalmi kohéziót azáltal, hogy közös alapot teremtenek a társadalmi normák megértéséhez és elfogadásához (6.5). A kollektív és kulturális emlékezet katonai protokollban való megjelenése hangsúlyozza, hogy a nemzeti szimbólumok, mint a zászlók, címerek és himnuszok, az állami szuverenitás és a nemzeti identitás kézzelfogható és verbális kifejeződése (6.5). Ezek a szimbólumok összekapcsolják a közösség tagjait, erősítve a hovatartozás érzését – különösen a nemzeti ünnepeken, amikor történelmi eseményekre és hősökre emlékezünk (6.5). A kutatás során *alátámasztom*, hogy az iskolák – civil és katonai egyaránt – alapvető szerepet játszanak a fiatalabb generációk nemzeti szimbólumokkal való megismertetésében, ezáltal biztosítva a nemzeti identitás és a közösségi összetartozás folytonosságát. A Nemzeti Emlékezet Bizottsága szintén aktívan támogatja a kulturális emlékezet megőrzését (6.4). Az értekezés továbbá hangsúlyozza az állami és katonai ceremóniák jelentőségét a kulturális örökség és a nemzeti identitás megőrzésében (6.9.2.5). A katonai szimbólumok – mint például az egyenruhák és zászlók – elengedhetetlen elemei az állami ünnepeknek, mivel megjelenítik az állami szuverenitást és a védelem képességét (6.6.5).

A 32. Testőrezred például kiemelkedő szerepet játszik az állami és katonai ünnepségeken, erősítve a nemzeti büszkeséget és a katonai hagyományokat (6.9.3). E szimbólumok kollektív emlékezetben való használata nemcsak a múlt iránti tiszteletet fejezi ki, hanem a jelenben is erősíti a nemzeti egységet és identitást (6.6.7). Ezek a szimbólumok irányt mutatnak a jelen és a jövő generációi számára azáltal, hogy felidéznek a múlt eseményeit. Ez biztosítja a történelmi tudatosság és a nemzeti identitás folytonosságát, elősegítve az egység és az állami, valamint katonai hagyományok továbbadását (6.11) A fentiekkel igazolást nyert az 2. hipotézisem.

A harmadik hipotézis:

Hipotézis 3: A katonai protokoll szabályozott ceremóniái növelik az emlékezési események érzelmi hatását, ezáltal mélyítik a közösség kapcsolatát a történelmi múltjával.

A kutatás során *bizonyítást nyert* hipotézisem, miszerint a katonai protokoll szabályozott ceremóniái növelik az emlékezési események érzelmi hatását, ezáltal mélyítik a közösség kapcsolatát történelmi múltjával (1.1). A katonai protokoll elemei – mint például a lobogófelvonási ceremóniák és a katonai tiszteletadások – a szervezeti kohézió és a társadalmi láthatóság eszközei, amelyek a kollektív és kulturális emlékezetben keresztül kommunikálnak (1.1). Ezek a ceremóniák nemcsak a múlt fájdalmait idézik fel, hanem kiemelik a történelmi személyiségek érdemeit is, elősegítve a nemzeti egység, identitás és hazafiság megerősödését. A kollektív és kulturális emlékezet katonai protokollban való megjelenése hangsúlyozza a katonai ceremóniák szerepét a kulturális örökség és a nemzeti identitás megőrzésében. A katonai szimbólumok – mint az egyenruhák és zászlók – elengedhetetlen elemei az állami ünnepeknek, hiszen megjelenítik az állami szuverenitást és a védelem képességét (6.5). A 32. Testőrezred jelentős szerepet játszik az állami és katonai ünnepségeken: ceremóniális feladatainak ellátásával és a történelmi hagyományok őrzésével erősíti a nemzeti büszkeséget és a katonai tradíciókat (6.6.2; 6.9). Továbbá, a katonai protokoll szigorú szabályozottsága és hagyományai egységes és fegyelmezett megjelenést teremtenek, amely fokozza az ünnepi események ünnepélyességét és figyelmet kelt. Ezek a ceremóniák hozzájárulnak a társadalmi történelem, identitás és értékek fenntartásához és továbbadásához, biztosítva, hogy a múlt eseményei és hősei ne merüljenek feledésbe. A katonai ceremóniák állami és nemzeti ünnepekbe való integrálása növeli a fegyveres erők iránti tiszteletet, és hangsúlyozza a

hazafiság és a történelmi örökség értékeit, előmozdítva a társadalmi egységet és az elköteleződést a Honvédség iránt.

A negyedik hipotézis:

Hipotézis 4: Az állami ünnepek katonai ceremóniái erősítik a civil társadalom és a hadsereg kapcsolatát, hozzájárulhatnak a honvédség iránti tisztelet növeléséhez.

A kutatás során a hipotézis első fele kis mértékben igazolódott, miszerint a nemzeti ünnepekhez kapcsolódó katonai ceremóniák növelik a társadalom Honvédség iránti tiszteletét. A hipotézis második fele részben igazolódott, miszerint a nemzeti ünnepek során megjelenő katonai ceremóniák hatása eltérhet a különböző korosztályok esetében. (6) Ezek a ceremóniák eszközként szolgálnak a civil társadalom és a katonaság közötti kapcsolat erősítésére, valamint a fegyveres erők presztízsének növelésére (6). A kollektív és kulturális emlékezet katonai protokollban való megjelenése kiemeli az állami és katonai ceremóniák szerepét a kulturális örökség és a nemzeti identitás megőrzésében. A katonai szimbólumok – mint például az egyenruhák és zászlók – szerves részét képezik a nemzeti ünnepeknek, mivel az állami szuverenitást és a védelem képességét jelképezik (6). A 32. Testőrezred jelentős szerepet vállal az állami és katonai ünnepségeken, megerősítve a nemzeti büszkeséget és a katonai hagyományokat (6.6.5.3; 6.9.2.5). Az alakulat tevékenysége túlmutat a szigorúan vett katonai protokollon: a magyar államiság, a fegyveres erők értékei és a történelmi múlt iránti tisztelet közvetítésének eszközévé válik (6.9). E ceremóniák hatékonysága a tisztelet és elköteleződés erősítésében korosztályonként eltérhet; az ilyen jellegű eseményeken való részvétel által a civil lakosság megismeri a hadsereget, továbbá tiszteletet és elismerést válthat ki belőlük, valamint a fiatalok számára, motiváló erő lehet a tiszti pálya és a katonai hivatás választásához. A fiatalabb generációk esetében a honvédelmi nevelés integrálása segíthet megértetni a történelmi jelentőséget, a nemzeti szimbólumok szerepét, valamint a közösségi összetartozás fontosságát. Ezzel szemben az idősebb állampolgárok esetében a nemzeti identitás érzése már kialakult, számukra a katonai ceremóniák meglévő értékek és meggyőződések megerősítését szolgálják.

Az ötödik hipotézis:

Hipotézis 5: Az ifjúság honvédelmi nevelése hatékony eszköz a kollektív emlékezet és a nemzeti identitás hosszú távú fenntartásában.

A kutatás során *igazoltam*, hogy a fiatalok honvédelmi nevelése hatékony eszköz a kollektív emlékezet és a nemzeti identitás hosszú távú megőrzésére. A történelmi jelentőség, a nemzeti szimbólumok és a közösségi összetartozás megértésének elsajátításával ez a nevelés erősíti a fiatalabb generációk nemzeti öntudatát (6.5). A kollektív és kulturális emlékezet katonai protokollban való megjelenése hangsúlyozza, hogy az iskolák alapvető szerepet játszanak a fiatalok nemzeti szimbólumokkal való megismertetésében, ami elengedhetetlen a nemzeti identitás kialakulásához és a közösségi kohézióhoz (6.5). Ez biztosítja a történelmi tudatosság folytonosságát és előmozdítja az egységet, miközben az állami és katonai hagyományokat a jövő nemzedékei számára is továbbadja. A történelmi események és jelképes személyiségek bemutatása az oktatási keretek között elősegíti az érzelmi azonosulást a szimbólumokkal (6.11). A Ludovika Akadémia hagyományait és értékeit ma a Nemzeti Közzolgálati Egyetem viszi tovább, biztosítva, hogy a hallgatók nemcsak szakmailag felkészültek, hanem erkölcsileg és hazafiasan is elkötelezettek legyenek a közzolgálat iránt (6.7.6). Ez a folytonosság hozzájárul a kulturális emlékezet fenntartásához és a nemzeti identitás megerősítéséhez, amelyben az olyan állami ünnepek, mint augusztus 20-a, kulcsfontosságú pilléreként szolgálnak (6.11). A katonai ceremóniák állami és nemzeti ünnepekbe való integrálása tovább hangsúlyozza a hazafiság és a történelmi örökség értékeit, előmozdítva a társadalmi egységet és elköteleződést (1.1). A honvédelmi nevelés tehát jelentős eszköz a fiatalok felelősségtudatának és nemzeti büszkeségének erősítésében. A fentiekkel, valamint a vonatkozó fejezettel igazoltam negyedik hipotézisem

Új tudományos eredmények

A tudományos eredmények közül ötöt a bevezetőben megfogalmazott kutatási célokkal, kutatási kérdésekkel, valamint a hipotézisekkel összhangban állapítottam meg. A kutatási folyamat és az elemzések további két eredményhez vezettek.

1. Tudományos eredmény: Elemzésekkel és esettanulmányokkal bizonyítottam, hogy a kollektív emlékezet nem spontán módon, hanem tudatos cselekvések sorozata által, intézményes kereteken keresztül, szervezett formában történik a társadalomban. A katonai protokoll funkcionálisan az emlékezetpolitika egyik eszközévé vált, amely képes strukturált módon közvetíteni a nemzeti múlt narratíváit a következő generációk számára is. Különösen az ünnepélyes események egyfajta „rituális színházként” működnek, melyek keretet adnak a kollektív emlékezet gyakorlásának.

2. *Tudományos eredmény:* Az elemzések során bizonyítottam, hogy augusztus 20-a és a vele párhuzamosan rendezett tisztavatás nemcsak az állami ünnepek körébe tartoznak, hanem a kulturális emlékezet koncentrált megnyilvánulásai is. A tisztavatás és augusztus 20-a szertartásai olyan identitást képző csomópontok, amelyek a nemzeti mitológia (pl. Szent István alakja) révén biztosítják a történelmi és politikai kontinuitás élményét.
3. *Tudományos eredmény:* Elemzéseken keresztül bizonyítottam, hogy a nemzeti és katonai identitás megerősítésének kulcseleme a szimbolikus rítusok gyakorlása (a tisztavatás során történő eskütétel, díszszemle, és a történelmi zászlók bevonása), melyek nem csupán reprezentációk, hanem aktív identitásképző aktusok, amelyek során az egyéni identitás a közösségi (nemzeti-katonai) identitásba ágyazódik. A katonai rituálék az identitás performatív megnyilvánulásai, amelyek a történelmi tradíciók újrakeretezésén keresztül járulnak hozzá a kollektív identitás fenntartásához.
4. *Tudományos eredmény:* Igazoltam, hogy a szimbolikus helyszínek konzekvens alkalmazása az állami rítusok során a kulturális emlékezet térbeli rögzítésének eszköze, amely elősegíti a közös történelmi tudat konzerválását. Bizonyítottam az elemzések során, hogy a nemzeti ünnepek során alkalmazott térhasználat – mint például a Hősök tere, a Kossuth tér vagy a Szent István-bazilika előtti színpad – nem véletlenszerű. Ezek a helyszínek történelmi jelentéstartalommal bírnak, így az események ezen terekhez való kötése megerősíti a térben kódolt emlékezetet.
5. Elsőként készítettem átfogó elemzést a 20. és 21. századi magyar nemzeti- és katonai identitás fejlődése kapcsán az emlékezet, a szimbólumok és a szimbólumok egy időben, egy helyen történő megjelenésének vizsgálata által, széles körű szakirodalomra alapozva.
6. A kutatás tudományos újdonságként értelmezi a kollektív emlékezet intézményes formáit, valamint a katonai protokoll szerepét az emlékezetpolitikai diskurzusban.
7. *Tudományos eredmény:* A nemzeti és katonai szimbólumok interpretációja dinamikus, történetileg változó folyamat, amely tükrözi az adott korszak emlékezetpolitikáját és identitáskonstrukcióját. Elemzésekkel alátámasztottam, hogy a szimbólumok (zászló, Szent

Korona, történelmi egyenruhák stb.) értelmezése a politikai és társadalmi kontextus függvényében változott.

Ajánlások – A kutatás eredményeinek felhasználhatósága – Új kutatási irányok

Ajánlások:

- Az értekezés során elvégzett vizsgálatok a nemzeti és katonai szimbolika témakörében alapot biztosíthat azok tudatos fejlesztésére az állami ceremóniák alkalmával. A szimbolikus rendszerek újraértelmezése és kortárs relevanciájuk megerősítése elősegíti az állampolgári kötődés és nemzeti identitás erősödését. A rituálék tudatos vizualitása (zászló, egyenruha, zene, helyszín) kulturális kohéziót teremt.
- A kutatások, valamint a levont következtetések felhasználásával és oktatásra való kiterjesztésével megvalósulhat a fiatalabb generációk bevonása az ünnepek narratívájába. Oktatási és kommunikációs programok révén előmozdítható a történelmi tudatosság és a rituálékhoz való aktívabb kapcsolódás. Különösen fontos ez a tisztavetés szimbolikájának értelmezésében.
- A disszertáció teljes egésze, különösen a hatodik fejezet elemzései hasznos iránymutatást kínálnak a 32. Testőrezred számára a kiképzés alatt álló díszelgő katonák oktatási és integrációs folyamatainak fejlesztéséhez. A kutatás részletesen feltárja az alakulat történelmi és kulturális jelentőségét, amelynek tudatosítása a képzési program során hozzájárulhat a közösségi identitás erősítéséhez és a hivatás iránti elköteleződés fokozásához.
- Az értekezés hadtudományi jellegét figyelembe véve a kutatások és az elvégzett elemzések a Nemzeti Közszerkálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar első éves hallgató alapozó tantárgyi követelményeinek részét képezheti. Ezzel is erősítve a katonai hivatás iránti hosszútávú elköteleződést.
- Az elvégzett kutatások hadtudományi, történelemtudományi, politikatudományi jellegük miatt iránymutatást nyújthat hasonló területeken tudományos munkát végző hazai intézmények számára.
- Az értekezés összehasonlító elemzései és nemzetközi kitekintése további kutatási alapot biztosíthat a katonai oktatás és nevelés fejlesztésével kapcsolatban, figyelembe véve, hogy az Olasz Köztársaság sokkal több katonai oktatási intézménnyel rendelkezik és a hallgatói létszáma is magasabb a magyarországi adatokhoz viszonyítva.

A kutatási eredmények felhasználhatósága:

Az értekezés interdiszciplináris és multidiszciplináris jellege miatt több területen is felhasználható, ez által az elemzések és a kutatási eredmények széles körben alkalmazhatóak.

- *Társadalomtudományi oktatás és kutatás:* Az eredmények beépíthetők a kollektív emlékezet, rituáléelmélet és identitáskutatás témaköreibe, hozzájárulva a nemzeti reprezentációk elméleti elemzéséhez.
- *Kulturális politika és emlékezetpolitika:* A szimbolikus emlékezeti aktusok társadalmi hatásainak tudatosabb kezelése; történeti és protokolláris elemek újrafogalmazása.
- *Katonai és állami protokollfejlesztés:* A tisztavatás és augusztus 20-ai ünnepségek fejlesztése során a kutatás alapján jobban igazíthatók az események a társadalmi változásokhoz, megőrizve azok történeti és kulturális mélységét.
- *Közösségi és iskolai identitásképzés:* A nemzeti és katonai szimbólumok jelentésének pedagógiai feldolgozása az identitásképzés támogatására szolgálhat.

Új kutatási irányok:

Az értekezés első sorban a magyar nemzeti és katonai identitás szerepét mutatja be, az emlékezés, a szimbólumok és a (katonai) protokoll megjelenésének vizsgálatán keresztül, amely az Olasz Köztársaság azonos vizsgálatával kiegészülve szociológiai, hadtudományi, valamint nemzetközi kapcsolatok területén végzett kutatásokra fókuszál. Az értekezés terjedelmi korlátai nem tették lehetővé más területek vizsgálatát, amelyek az alábbi releváns kutatási témák:

- A civil társadalom viszonya a katonai ünnepekhez: Milyen módon érzékeli és értékeli a társadalom a katonai ceremóniák kulturális jelentőségét? Milyen attitűdök mutathatók ki generációs bontásban?
- A protokoll vizuális elemeinek hatása az identitásképzésre: Hogyan hatnak a ceremóniális vizuális elemek (pl. díszegyenruhák, helyszínek, koreográfiák) a nemzeti identitás formálására?
- A tisztavatás rituáléjának összehasonlító vizsgálata: Hogyan hasonlíthatók össze a magyar tisztavatási szertartás más országok katonai rítusaival? Milyen hasonlóságok és különbségek vannak az identitásképző funkcióban?

- A szimbólumok „életciklusa” a közösségi média tükrében: Milyen módon változik a szimbólumok reprezentációja és társadalmi értelmezése az online térben? Hogyan hat ez vissza a hivatalos emlékezetpolitikára?
- A női szerepek megjelenése a katonai protokollban: Hogyan és milyen narratívák mentén jelennek meg a női katonák a protokolláris eseményeken? Milyen változások érzékelhetők az elmúlt évtizedek során?

Az általam megfogalmazott ajánlások, a kutatások elméleti és gyakorlati felhasználhatósága és a további kutatási irányok lehetőséget biztosítanak arra, hogy a magyarországi nemzeti és katonai identitás elhelyezhetővé váljon a kollektív és kulturális emlékezet és identitáskutatás nemzetközi diskurzusában. Továbbá elősegíti a civil társadalom és a honvédség kapcsolatának erősítését, amely a Magyar Honvédség (csapat) hagyományainak bemutatásával közelebb hozza a két entitást, továbbá fokozza a fegyveres testület tagjainak honvédelmi, katonai, fegyvernemi és a csapathagyományok megőrzésével és átörökítésével kapcsolatos érzetét.

A szerző témához köthető publikációi

1. Füleki Réka (2020). Diplomáciai kapcsolatok és állami ünnepek a Horthy-korban A Magyar Királyi Honvédség protokolláris szerepe. in: A hadtudomány és a 21. század. Tanulmánykötet. ISSN 2498-5228.
2. Füleki Réka (2021a). A kulturális emlékezet megjelenése a katonai protokollban. Hadtudományi Szemle 14/1. 101. ISSN 2676-9816. DOI: 10.32563/HSZ.2021.1.7.
3. Füleki Réka (2021b). A zászló, mint jelkép szerepe a katonai hivatástudat kialakulásában. A hadtudomány és a 21. század. Tanulmánykötet. 2021. 171-182. ISSN: 2498-5228.
4. Füleki Réka (2021c). The appearance of the Hungarian cultural memory in the military protocol after the change of regime in 1989. in: IAI Academic Proceedings. Szerkesztő: Hristina Rucheva Tasev. ISSN 2671-3179
5. Füleki Réka (2022). Preservation of (military) traditions as a link between the Hungarian Defence Forces and nation. in: IAI Academic Proceedings. Szerkesztő: Hristina Rucheva Tasev. ISSN 2671-3179
6. Füleki Réka (2023a). A hagyomány szerepe a társadalomban és a Magyar Honvédség rendszerében. Hadtudományi Szemle 16/1. DOI:10.32563/hsz.2023.1.6.
7. Füleki Réka (2023b). A tisztavatás hagyománya Magyarországon. Hadtudományi szemle 16/3. DOI: 10.32563/hsz.2023.3.9
8. Füleki Réka (2023c). Magyarságszimbólumok szerepe és megjelenése a tisztavatáson. Hadtudományi Szemle 16/4. DOI: 10.32563/hsz.2023.4.13
9. Füleki Réka (2024). A katonai ceremóniák és a katonai díszelgés társadalmi szerepe Magyarországon és az Olasz Köztársaságban. in: A hadtudomány aktuális kérdései 2023. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest. ISBN 978-963-653-078-5 (elektronikus PDF)

A szerző szakmai életrajza

A szerző a Debreceni Egyetemen szerezte alapszakos bölcsész diplomáját anglisztika szakon, majd mesterszakos diplomáját magyar–angol–olasz nyelvkombinációval fordító és tolmács szakon. Tanulmányait a Budapesti Metropolitan Egyetemen folytatta, ahol protokoll szaktanácsadó és rendezvényszervező szakon végzett, diplomadolgozatát *Katonai protokoll az állami rendezvényeken Trianontól a rendszerváltásig* címmel készítette.

Több alkalommal vett részt ERASMUS+ és Campus Mundi program keretében részképzéseken Olaszországban: a pescarai Università degli Studi "G. d'Annunzio" Chieti–Pescara, az Università degli Studi di Padova, valamint a reggio calabriai Università per Stranieri "Dante Alighieri" è l'Ateneo di Reggio Calabria intézményeiben. Mesterdiplomáját követően szakmai gyakorlatát Firenzében, az Europass Italian Language School intézményében töltötte.

Angol és olasz nyelvtudását munkanyelvként is használja, emellett német és spanyol nyelvismeretét folyamatosan fejleszti kutatásainak pontosabb és szélesebb körű megvalósítása érdekében. Tudományos munkásságát a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) 15 tétellel tartja nyilván; publikációi magyar és angol nyelven hazai folyóiratokban és nemzetközi konferenciakötetekben jelentek meg.

Szakmai pályafutása során a Nemzeti Közszerológati Egyetemen nemzetközi referensként többéves tapasztalatot szerzett külföldi delegációk fogadásában, hivatalos kiküldetések szervezésében és az ERASMUS+ program koordinálásában. Ezt követően a Magyar Honvédség vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár Protokoll, Delegációs és Rendezvénybiztosító Igazgatóságán dolgozott fordító- és tolmács főelőadóként. Feladatai közé tartozott a hivatalos eseményeken való tolmácsolás, valamint a protokolláris dokumentumok szaknyelvi fordítása. Az itt szerzett tapasztalatok közvetlenül hozzájárultak kutatásának elmélyítéséhez, amelynek eredményeit hazai és nemzetközi konferenciákon mutatta be. A Nemzeti Közszerológati Egyetem konferenciáin alkalmanként szekcióvezetői feladatokat is ellátott.